

[https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-34\(63\)-12-28](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-34(63)-12-28)
УДК 378.147.016:7/9:004](4+477+73)

Вініченко Алла Анатоліївна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0003-2641-9769>
allavin.ko@gmail.com

ЦИФРОВА ГУМАНІТАРИСТИКА У ВИКЛАДАННІ ЗАГАЛЬНОФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗАХІДНИЙ ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ ТА УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ АДАПТИВНОЇ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ

Анотація: Статтю присвячено аналізу особливостей застосування цифрової гуманітаристики (ДН) у викладанні гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти з акцентом на порівняння західного та українського досвіду. Актуальність теми зумовлена цифровою трансформацією освіти, необхідністю адаптації до суспільних змін та підвищенням якості навчання через інноваційні технології. Аналіз останніх досліджень показує, що ДН інтегрує хмарні системи, відкриті науки, цифрові архіви та інструменти аналізу даних, сприяючи міждисциплінарності та інтерактивності освітнього середовища, попри виклики доступності та підготовки викладачів. Теоретичні основи базуються на еволюції цифрової гуманітаристики від оцифрування текстів до формування методології та інтеграції в освіту з ІІІ. Ключові принципи впровадження в Україні зосереджені на міждисциплінарності, академічній доброчесності, відкритості, навчанні через практику, безперервності. Результати дослідження демонструють високий рівень впровадження цифрової гуманітаристики в країнах ЄС та США. Важливим чинником ефективного впровадження цифрової гуманітаристики є наявність методологічного підґрунтя, яке поєднує гуманістичні цінності з технологічними підходами. Український досвід демонструє поступову інституційну інтеграцію цифрової гуманітаристики у навчальні програми, розробку цифрових освітніх курсів та залучення студентів до проектно-дослідницької діяльності. Західний та український досвід демонструє два різні, але взаємодоповнюючі підходи: системне впровадження в країнах ЄС та США та адаптивну інновацію в умовах кризи в Україні. Визначено, що перспективами впровадження цифрової

гуманітаристики у вищу освіту України є: єдині стандарти, мережа ДН-центрів, міждисциплінарні магістерські програми, методичні рекомендації для викладачів.

Ключові слова: цифрова гуманітаристика; вища освіта; міждисциплінарність, проекти; оцифрування спадщини; культурний опір; цифрові компетенції; воєнний стан; Західна Європа; США; проектно-орієнтоване навчання; відкрита наука.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми / Statement of the problem. Цифрова гуманітаристика сьогодні є одним із ключових напрямів розвитку освіти, особливо у закладах вищої освіти. Вона відображає поєднання гуманітарних дисциплін з сучасними цифровими технологіями, що відкриває нові можливості для навчання, досліджень і міждисциплінарної взаємодії. Актуальність дослідження цифрової гуманітаристики зумовлена забезпеченням адаптації освітнього процесу до цифрової трансформації суспільства, а також підвищенням якості та доступності освіти через впровадження інноваційних технологій.

Аналіз (основних) останніх досліджень і публікацій / Analysis of (major) recent research and publications. Цифрова гуманітаристика розглядає як інтеграцію цифрових технологій у гуманітарні науки, що включає використання хмароорієнтованих систем, відкритих наук, цифрових архівів, мультимедійних ресурсів та інструментів для аналізу текстів і даних. У вищій освіті цифрові технології активно впроваджуються для підвищення ефективності освітнього процесу, розвитку інформаційно-цифрової компетентності здобувачів вищої освіти та створення інтерактивного освітнього середовища. Водночас, на цьому шляху не обійтися без освітніх викликів пов'язаних з доступністю, адаптацією контенту та вимогливістю підготовки викладачів до роботи з новими технологіями. Роль цифрової гуманітаристики в контексті дистанційного та змішаного навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) та у наукових вимірах аналізували у своїх працях В. Атаманчук, Н. Нікуліна, О. Воскобойнікова-Гузєєва, Н. Пашина та О. Мендрін [1], [2], [3], [4] До питання концепції, методології, історії, основних центрів і проектів, дискусій довкола становлення в Україні цифрової гуманітаристики звернулася дослідниця Т. Ярошенко [4, с. 168–208], генезу становлення цифрової гуманітаристики у цифровому суспільстві розглядали М. Требін [5], [6], С. Бернадський [7], залучення оцифрованого візуального (оцифрування візуальної інформації

та цифрових візуалізацій даних) у сучасні гуманітарні науки шляхом визначення ролі цифрового візуального в методології досліджував А. Пархоменко [8], розгляду нової дослідницької парадигми – цифрового гуманізму, що поєднує гуманітарні цінності з технологічними можливостями присвячений науковий доробок авторського колективу В. Нікітенко, В. Воронкової та О. Кивлюк [9].

Отже, цифрова гуманітаристика сьогодні постає як ключовий напрям інтеграції технологій у гуманітарні науки та освітню практику. Вона сприяє оновленню методологічних підходів, розширює інструментарій дослідників і педагогів, створює передумови для формування відкритого, інтерактивного та інноваційного освітнього середовища.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у аналізі особливостей застосування цифрової гуманітаристики у викладанні гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети сформульовані наступні **завдання**:

- проаналізувати сучасний стан цифрової гуманітаристики у вищій освіті;
- дослідити вплив цифрових технологій на мотивацію та якість навчання студентів.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ / THEORETICAL FRAMEWORK

Цифрові гуманітарні науки – це широкий термін, який об'єднує різноманітні цифрові практики, методології, технології та дослідницькі стратегії, що застосовуються в соціогуманітарних науках. Поняття «цифрові гуманітарні науки» (digital humanities, DH) має складну семантику і виникло у результаті активного діалогу між методологіями інформаційних технологій та гуманітарних дисциплін. Проекти в цій сфері завжди мають міждисциплінарний характер: хоча методи, що з'являються в таких дослідженнях, не завжди формують нову наукову парадигму, вони часто пропонують інноваційні рішення для традиційних завдань і відкривають нові перспективи для розвитку гуманітарних досліджень.

Дефініція «цифрова гуманітаристика» (*Digital Humanities*) отримало офіційне визнання у «Маніфесті цифрової гуманітаристики» (*Digital Humanities Manifesto, 2010*), ухваленому за результатами міжнародної зустрічі дослідників у Парижі [10]. Прийняття цього документа визначило основні засади становлення нової міждисциплінарної галузі, що поєднує гуманітарні науки з цифровими технологіями, та сприяло подальшому розвитку процесів інформатизації гуманітарного знання – насамперед у

сфері історичних досліджень, які вже мали певні напрацювання у сфері моделювання даних, створення електронних баз та цифрових архівів.

Як окрема дисциплінарна сфера, цифрова гуманітаристика сформувалася в межах гуманітарної інформатики, витоки якої пов'язані з розвитком «цифрової історії» (*digital history*). Визначальний внесок у становлення цифрової гуманітаристики зробили провідні дослідники. Так, Роберто Буса, визнаний піонером цієї галузі, у співпраці з компанією IBM у 1949 році започаткував проєкт *Index Thomisticus* – першу масштабну спробу комп'ютерного аналізу текстів Томи Аквінського, що стала підґрунтям для подальших цифрових досліджень у гуманітаристиці [11].

Значного поширення ідей цифрової гуманітаристики сприяли також Франко Моретті, автор методології «віддаленого читання» (*distant reading*), яка дала змогу здійснювати кількісний аналіз великих літературних корпусів (Moretti, 2013), та Марін Дакос, одна з провідних популяризаторок цифрових гуманітарних наук, яка ініціювала створення *THATCamp* – першої неформальної конференції фахівців цифрової гуманітаристики, що стала поштовхом до інституційного оформлення галузі.

Тож в науковому обігу цифрова гуманітаристика характеризується як міждисциплінарна академічна галузь, що створює традиційні гуманітарні дисципліни (історію, філософію, літературу, лінгвістику тощо) з комп'ютерними технологіями та методами обробки даних [12]. Вона забезпечує застосування цифрових інструментів і методів, таких як комп'ютерний аналіз текстів, візуалізація даних, статистичний аналіз, машинне навчання, а також створення цифрових архівів і баз даних для досліджень у гуманітарних науках. Цифрова гуманітаристика не є технологією за рахунок технології, а спрямована на розробку нових підходів до аналізу складних, неоднорідних і нечітких даних, які представлені в гуманітарних дослідженнях.

Цифрові технології в гуманітарних науках призначені для оцифрування культурної спадщини, створення цифрових архівів і колекцій, корпусного аналізу текстів, комп'ютерного аналізу художніх творів, а також для підготовки мультимедійних наукових і навчальних видань. Важливим аспектом є візуалізація даних, статистичний і бібліометричний аналіз, розробка інтерактивних карт і підтримка віртуальних наукових спільнот. Ці технології дозволяють дослідникам працювати з великими обсягами неоднорідної інформації, відкриваючи нові можливості для інтерпретації та розуміння гуманітарних об'єктів і процесів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для вирішення поставленої мети використано теоретичні методи наукового дослідження: аналіз сучасного стану досліджуваної проблематики, а саме: аналіз і синтез – для розгляду та узагальнення наявної інформації про цифрову гуманітаристику, її історію та особливості застосування у викладанні гуманітарних дисциплін; індукція і дедукція – для формулювання загальних положень на основі конкретних фактів і навпаки, що дозволяє глибше зрозуміти сутність цифрових гуманітарних практик; системний підхід – для комплексного розгляду цифрової гуманітаристики як міждисциплінарного явища, що поєднує гуманітарні науки та інформаційні технології.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Й. Друкер розвиток цифрової гуманітаристики умовно поділив на кілька основних періодів, які відображають еволюцію її методів, інструментів і ролі в гуманітарних науках:

Початковий етап (1980-ті – початок 2000-х). На цьому етапі цифрова гуманітаристика зосереджувалась переважно на оцифруванні текстів і створенні електронних архівів. Основна мета полягала у збереженні та упорядкуванні джерел, що відкривало нові можливості для доступу до інформації.

Формування методології та інструментів (2000-ті – 2010-ті роки). Цей період характеризується появою спеціалізованих програмних засобів для аналізу текстів, візуалізації даних, а також інтеграції міждисциплінарних підходів. Зростає увага до розробки теоретичних основ цифрової гуманітаристики як окремої галузі знань.

Інтеграція у навчальний процес і наукові дослідження (2010-ті – сьогодні). Цифрові технології активно впроваджуються у викладання гуманітарних дисциплін, зокрема історії та філософії, що сприяє підвищенню інтерактивності та доступності освіти. З'являються великі колективні проекти, платформи для спільної роботи, а також застосування штучного інтелекту для аналізу великих масивів даних [12, с. 8–12].

Структура цифрової гуманітаристики в країнах Європейського союзу та США має різноманітні організаційні форми: інститут, центр, відділ (кафедра, лабораторія). Створено понад 300 спеціалізованих центрів (Digital Humanities Center at Columbia University Libraries, UCL Centre for Digital Humanities, Stanford Literary Lab), що забезпечують міждисциплінарну співпрацю між гуманітарними, комп'ютерними науками та бібліотеками, а галузь їх дослідження умовно поділяється на три групи.

Найчисельніша група – лінгвістичні дослідження (формування колекцій документів різних історичних епох, їх обробка та аналіз тощо), друга група – використання текстів для отримання нової інформації і третя група – робота з нетекстовими джерелами (оцифрування зображень і артефактів, візуалізація об'єктів і просторово-часових даних, 3D-технології тощо). Окремо виділено структури, які працюють над освітніми програмами та курсами з підготовки фахівців у сфері цифрових гуманітарних наук. Університети пропонують повноцінні бакалаврські, магістерські та докторські (PhD) програми, до прикладу Королівський коледж Лондона пропонує магістерську програму з цифрової гуманітаристики розраховану на 120 кредитів ECTS, а Стенфордський університет запровадив відповідну PhD-програму з літературознавства [13].

Впровадження цифрової гуманітаристики у освітній процес закладів вищої освіти України потребує ґрунтовного методологічного осмислення. Йдеться не лише про адаптацію технічних інструментів, а передусім про створення нової освітньо-наукової парадигми, у межах якої цифрові технології стають засобом пізнання гуманітарних явищ, а не самоціллю.

Методологічна база цифрової гуманітаристики ґрунтується на інтеграції гуманітарних і технічних підходів, що передбачає поєднання кількісного та якісного аналізу культурних і соціальних феноменів. З одного боку, використовуються інструменти обробки даних, моделювання, цифрової візуалізації, з іншого – зберігаються традиційні гуманітарні принципи інтерпретації, герменевтики, історизму й контекстуального аналізу.

Таке поєднання забезпечує новий тип наукової раціональності, який дає змогу не лише аналізувати текстові, візуальні чи аудіо джерела, а й виявляти приховані закономірності культурного розвитку через цифрове моделювання. У цьому сенсі цифрова гуманітаристика виконує подвійну функцію: дослідницьку та освітню при формуванні цифрової компетентності майбутніх фахівців гуманітарної галузі.

У свою чергу, ефективне впровадження цифрової гуманітаристики в українських ЗВО передбачає дотримання низки принципів [10]:

- *міждисциплінарності* – залучення фахівців з ІТ, історії, філософії, культурології, педагогіки до спільних освітніх та наукових проєктів;
- *академічної доброчесності* – розроблення етичних стандартів роботи з цифровими даними, уникнення плагіату та дотримання авторських прав;
- *відкритості та доступності* – використання відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources) та відкритих баз даних для навчання і досліджень;

- *навчання через практику* – реалізація проектно-орієнтованого навчання, у межах якого студенти створюють власні цифрові гуманітарні продукти;
- *безперервності цифрової освіти* – постійне підвищення кваліфікації викладачів, удосконалення навчальних програм відповідно до технологічних змін.

У сучасних умовах цифрова гуманітаристика формується як новий освітній і науковий напрям, що поєднує гуманітарну методологію з інноваційними технологічними рішеннями. Її розвиток в Україні зумовлений необхідністю підготовки фахівців, здатних працювати з великими обсягами культурних і соціальних даних, створювати цифрові архіви, моделі та мультимедійні ресурси.

Шляхи інтеграції в загальнофахові дисципліни, що використовуються на практиці в Європі репрезентуються через створення проектів з цифровими інструментами. Наприклад, для формування та впорядкування бібліографії та гео-часової візуалізації використовується інструмент Zotero і Neatline у групових проектах. Студенти створюють цифрові виставки на теми, пов'язані з літературою чи культурою (наприклад, аналіз впливу Олімпіади 2012 на Лондон або локацій з дитячих книг). Це інтегрує «створення» (формування інструментів) з «інтерпретацією» (аналізом змісту), розвиваючи навички командної роботи та цифрової грамотності з оцінюванням проекту та відповідною рефлексією [14].

ЦГ застосовується для вивчення тем інклюзивності та різноманітності через мистецтво, оскільки у спільних проектах здобувачі освіти аналізують університетські кампуси за допомогою цифрових технологій, що покращує емпатію, розуміння культур та комунікаційні навички, а кількісні та якісні дані показують зростання сприйняття різноманітності. Окрім того, можна впроваджувати в традиційні гуманітарні курси для студентів-бакалаврів з цифрових методів текстового аналізу чи візуалізації даних, що робить навчання більш доступним і практикоорієнтованим, а викладання покращується через мережеву співпрацю закладів вищої освіти, де бібліотеки надають доступ до цифрових ресурсів, що дозволяє залучати впровадження інструментів у навчальні програми для дослідження та викладання [15], [16].

Міжнародні практики цифрової гуманітаристики застосовуються майже в усіх відомих закладах освіти США та Західної Європи, в багатьох функціонують навіть окремішні підрозділи – Центр цифрової гуманітаристики в Колумбійському університеті (The Digital Humanities Center of the Columbia University Libraries), в Університеті штату Канзас (Digital Humanities Center). За останнє десятиріччя створено низку міжнародних центрів і кілька міжнародних

асоціацій цифрової гуманітаристики [13].

Таблиця 1

**Досвід Західної Європи і США
щодо впровадження цифрової гуманітаристики**

Аспект	Досвід (ЄС/США)	Український досвід
Рівень розвитку	Високий: ДН інтегрована в університетські програми (наприклад, Freie Universität Berlin, UCL), з окремими курсами та інструментами (Zotero, Neatline)	Середній: зорієнтований на цифровізацію, але з менш системною інтеграцією; проекти часто обмежені бібліотеками чи ІТ-аспектами
Методи інтеграції	Інтегративне навчання з реальними проектами, інтеркультурна телеколаборація	Цифрова трансформація управління та досліджень, з акцентом на глобальну інтеграцію
Виклики	Інтеграція в non-ДН класи, баланс «створення» та «інтерпретації»	Брак ресурсів, вплив інформаційних війн

Розвиток цифрової гуманітаристики в Україні має свої особливості, обумовлені культурним контекстом, історичними викликами, а також технологічним прогресом. Хоча цифрова гуманітаристика – це в певній мірі нова галузь, в Україні діють окремі ініціативи, проекти та інституції, які працюють над її становленням. Водночас, її розвиток в сучасних суспільних умовах – це унікальні виклики, які також формують характер цієї галузі в українському контексті.

Таблиця 2

**Інтеграція цифрової гуманітаристики в українських ЗВО
(впроваджувані курси та проекти) [4], [17], [18]**

ЗВО / Проект	Дисципліна	інтеграція цифрової гуманітаристики	Інструменти	Результати (2023–2025)
1	2	3	4	5
Національний університет «Києво-Могилянська академія»	Історія України	Курс «Цифрова історія» (обов'язковий модуль)	Omeka+ TimelineJS	Студенти створюють інтерактивні карти Голодомору. 120+ студентських виставок у відкритому доступі
Київський національний університет культури і мистецтв	Культурологія	Спецкурс «Digital Humanities для культурологів»	Voyant Tools+ Zotero	Груповий аналіз 1000+ фольклорних текстів. Публікація у Research UA

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5
Львівський національний університет імені Івана Франка	Філологія	Модуль «Корпусна лінгвістика»	Sketch Engine + AntConc	Аналіз діалектів Карпат. 40 студентів опублікували корпуси у CLARIN-UA
НТУ «Харківський політехнічний інститут»	Філософія	Електив «AI у гуманітарних науках»	ChatGPT + Gephi	Мережевий аналіз філософських текстів (Кант ↔ Ніцше) Презентація на DHH-2025
Проект «Ukrainica Digital» (НАН України+ DARIAH-UA)	Загальноуніверситетський	Хакатон «Цифрова спадщина»	Transkribus (розпізнавання рукописів)	12 ВНЗ, 280 студентів оцифрували 3 000 сторінок архівів УНР

Тож, цифрова гуманітаристика в системі вищої освіти України утверджується як інноваційна освітньо-наукова парадигма, яка поєднує гуманістичні цінності з технологічними можливостями цифрової епохи. Її розвиток сприяє формуванню компетентного покоління дослідників і педагогів, здатних діяти у відкритому, динамічному та ІТ-орієнтованому академічному просторі. Але в загальних рисах досягнутих результатів, порівнюючи рівень цифрової гуманітаристики Європи та України, варто зазначити, що західна наукова спільнота пропонує більше ресурсів і варіативності співпраці, тоді як Україна стикається з викликами війни та обмеженим фінансуванням, але, при цьому активно інтегрується в програми та проекти Європейського союзу.

Саме у кризових умовах наука та освіта продемонстрували свою гнучкість: воєнний стан активізував розвиток цифрової гуманітаристики в Україні, перетворивши її на інструмент культурного опору та збереження національної спадщини через масове оцифрування архівів УНР, Голодомору та фольклору за допомогою хмарних платформ. Водночас заклади вищої освіти оперативно перейшли на онлайн або змішані формати навчання, забезпечивши безперервність освіти попри руйнування інфраструктури. Проте кібератаки та відключення інтернету створили нові виклики, стимулюючи розробку децентралізованих рішень для захисту цифрових артефактів таких як blockchain та IPFS.

В умовах обмеженого фінансування, глобальна інтеграція через

DARIAH-UA забезпечила Україні доступ до європейської інфраструктури цифрової гуманітаристики та грантових програм на оцифрування архівів. Так, у 2023–2024 рр., в межах програми Erasmus+ ЄС виділив фінансування на цифрову освіту в Україні, з акцентом на цифрову гуманітаристику: оцифрування спадщини, цифрові гуманітарні аналізи. У цьому напрямі розпочав свою роботу проєкт DigiUni – Digital University – Open Ukrainian Initiative (2023–2027) за участі наукового ком'юніті КНУ ім. Тараса Шевченка та ще десяти українських ЗВО з партнерською співпрацею із шістьма країнами ЄС (Бельгія, Чехія, Франція, Німеччина, Польща, Іспанія). Мета проєкту – розробка цифрової платформи для університетів: онлайн-курси, віртуальні лабораторії, ДН-інструменти для гуманітарних дисциплін зорієнтованих на повоєнне відновлення [17].

Тож, СВНЕ-проєкти з цифрової трансформації в рамках програми Erasmus+ становлять ключовий інструмент ЄС для модернізації вищої освіти в Україні, з акцентом на розвиток цифрових компетенцій викладачів і студентів через створення хмарних платформ, онлайн-курсів та інструментів для гуманітарних дисциплін. У 2024 році 14 нових проєктів охопили 65 організацій, зосередившись на гібридних моделях навчання для внутрішньо переміщених осіб та поствоєнного відновлення, таких як DigiUni. Ці проєкти інтегруються з DARIAH-UA (національний вузол європейської ДН-інфраструктури), забезпечуючи доступ до інструментів для оцифрування рукописів та для корпусного аналізу [18].

Таким чином, методологічне підґрунтя цифрової гуманітаристики у вищій освіті України визначається поєднанням гуманістичних цінностей, сучасних цифрових технологій і науково-дослідницького підходу. Її ефективна реалізація сприятиме модернізації навчального процесу, розвитку критичного мислення, підвищенню академічної мобільності та інтеграції української гуманітарної освіти у глобальний науковий простір.

Подальший розвиток цифрової гуманітаристики в Україні передбачає доцільність створення єдиних стандартів цифрової гуманітарної освіти відповідно до європейських рамок з формуванням мережі центрів цифрової гуманітаристики при провідних закладах вищої освіти. А такі кроки передбачають відповідне удосконалення системи цифрової грамотності як науково-педагогічних працівників так і здобувачів вищої освіти з подальшим запровадження інтегрованих міждисциплінарних магістерських програм за участі гуманітарних і технічних факультетів для підготовки фахівців нового типу.

ВИСНОВКИ / CONCLUSIONS

Отже, цифрова гуманітаристика у викладанні загальнофахових дисциплін у закладах вищої освіти є не просто технологічним доповненням, а стратегічним інструментом модернізації гуманітарної освіти, що забезпечує інтеграцію критичного мислення, цифрової грамотності та практичних навичок у єдину педагогічну систему. Дослідження західного та українського досвіду демонструє два різні, але взаємодоповнюючі підходи: системне впровадження в країнах ЄС та США та адаптивну інновацію в умовах кризи в Україні. На заході цифрова гуманітаристика функціонує як кар'єрно орієнтована екосистема з повноцінними програмами, спеціалізованими лабораторіями та професійними посадами. В Україні вона розвивається як механізм культурного опору та збереження ідентичності. Діючі практики в закладах вищої освіти, проєкти інтегрують цифрову гуманітаристику в модульному форматі, з акцентом на онлайн-доступність при залученні грантового фінансування, що стимулює міжнародну співпрацю, але обмежує масштабування.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі / Prospects for further research in this direction. Перспективи подальших досліджень передбачають розробку методичних рекомендацій для викладачів гуманітарних дисциплін, що матиме на меті не лише забезпечити технічну адаптацію цифрових інструментів, а й сприятиме переосмисленню гуманітарної освіти в умовах цифрової культури. Їх реалізація дозволить українським закладам вищої освіти інтегруватися у світовий освітній простір, формуючи нове покоління студентів, здатних поєднувати гуманістичні цінності з технологічними інноваціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

- [1] О. В. Воскобойнікова-Гузєва, «Цифрова гуманітаристика в інформаційних продуктах та підготовці кадрів», у *Бібліотека наука комунікація актуальні тенденції у цифрову епоху*, 2019, с. 22–25. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/28655> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [2] В. П. Атаманчук, «Цифрова гуманітаристика в наукових вимірах», *Наукові записки Малої академії наук України*, № 2, с. 3–9, 2022. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001379213> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [3] Н. П. Пашина, О. В. Мендрін, «Цифрова гуманітаристика: історія та

напрями розвитку», на XXIV підсумковій наук.-практ. конф. викладачів МДУ *Актуальні проблеми науки та освіти*; М. В. Трофименка, Ред. Маріуполь : МДУ, 2022, с. 148–151.

- [4] Т. О. Ярошенко, «Цифрова гуманітаристика: нова галузь знань чи "молоде вино в старих міхах"? (До питання концепції, методології, історії, основних центрів і проектів, дискусій довкола)», у *Культура і мистецтво ХХІ століття: полілог сучасної гуманітаристики (розд. 6)*; Л. П. Бойко, Ред. Київ, Україна : Видав. центр КНУКіМ, 2023, с. 168–208. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/81da85fc-396b-40ef-ae5a-06a97d5ad105> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [5] М. Требін, «Цифрова гуманітаристика як явище цифрової епохи», на XI *Всеукр. наук.-практ. конф. Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні і правові підходи, комунікативні та педагогічні стратегії*. Рівне, 2024, с. 29–32.
- [6] М. П. Требін, «Цифрова філософія в цифровому суспільстві», на I *Всеукр. наук.-практ. конф. Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці*. Харків : ХНАДУ, 2024, с. 118–120.
- [7] С. С. Беднарський, «Цифрові гуманітарні науки: Cogito, Ergo Data», *Вісник Житомирського державного ун-ту імені Івана Франка. Філософські науки*, № 98, с. 73–84, 2025. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://eprints.zu.edu.ua/45695/> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [8] А. Пархоменко, «Цифрове візуальне у гуманітаристиці (культурологічний аспект)», *SWorld Journal*, № 30–03, pp. 144–153, 2025. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2025-30-03-032>
- [9] В. Нікітенко, В. Воронкова, О. Кивлюк, «Цифровий гуманізм як нова парадигма розвитку сучасних гуманітарних наук», *Humanities Studies*, № 22(99), pp. 81–90, 2025. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://humstudies.com.ua/article/view/325089> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [10] Digital Humanities Manifesto. 2010. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://tcp.hypotheses.org/411> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [11] J. Drucker, *The Digital Humanities Coursebook: An Introduction to Digital Methods for Research and Scholarship*. New York, USA : Routledge, 2021. [Online].
Available: https://www.researchgate.net/publication/349014796_The_Digital_Humanities_Coursebook_An_Introduction_to_Digital_Methods_for_Research_and_Scholarship Application date: September 10, 2025.

- [12] Бібліотечна цифрова платформа підтримки наукових досліджень в Україні. *Research UA*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://research.nbuv.gov.ua/node/53> Дата звернення: Верес. 10, 2025.
- [13] В. Копанєва, «Становлення цифрової гуманітаристики», *Вісник Книжкової палати*, вип. 6, с. 42–45, 2018.
- [14] S. Mahony, J. Nyhan, M. Terras, & U. Tiedau, «Digital Humanities Pedagogy: Integrative Learning and New Ways of Thinking About Studying the Humanities», in *Conference: Proceedings of the Digital Humanities Congress 2014*. At: The University of Sheffield. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/316879084_Digital_Humanities_Pedagogy_Integrative_Learning_and_New_Ways_of_Thinking_About_Studying_the_Humanities Application date: September 10, 2025.
- [15] I. Golubeva, «Digital humanities pedagogy in action: insights from intercultural telecollaboration exploring inclusiveness of university campuses through art», *Language and Intercultural Communication*, pp. 1–19, 2025. <https://doi.org/10.1080/14708477.2025.2470972>
- [16] K. Kennedy, «A Long-Deferred Welcome: Accepting Digital Humanities Methods into Non-DH Classrooms», *DHQ: Digital Humanities Quarterly*, vol. 11, 2017. [Online]. Available: <https://is.gd/qUhM9g> Application date: September 10, 2025.
- [17] O. Matviienko, & M. Civin, «Цифрова гуманітаристика як методологічна основа розвитку ІТ-освіти у вищих навчальних закладах культури», *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, № 2, с. 26–36, 2018. <https://doi.org/10.31866/2617-796x.2.2018.155658>
- [18] How can we help Ukrainian scholars? *Dariah-EU*. [Online]. Available: <https://www.dariah.eu/2022/03/04/how-can-we-help-ukrainian-scholars/> Application date: September 10, 2025.
- [19] Presentation of the project “EU support for the development of higher education in Ukraine through Erasmus+: Digital University – Open Ukrainian Initiative (DigiUni) project” (11.10.2023, online/offline). [Online]. Available: <https://is.gd/boug4q> Application date: September 10, 2025.
- [20] National Erasmus+ Office in Ukraine. Project Database: CBHE projects 2024 calls results. 2024. [Online]. Available: <https://erasmusplus.org.ua/en/project-database/> Application date: September 10, 2025.

Матеріал надійшов до редакції 20.10.2025 р.

DIGITAL HUMANITIES IN TEACHING GENERAL PROFESSIONAL DISCIPLINES IN HIGHER EDUCATION: WESTERN EXPERIENCE OF INSTITUTIONALIZATION AND UKRAINIAN MODEL OF ADAPTIVE INNOVATION UNDER CRISIS CONDITIONS

Alla Vinichenko,

Candidate of Historical sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of public administration
and Project Management Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0003-2641-9769>
allavin.ko@gmail.com

Abstract. The article is dedicated to analyzing the features of applying digital humanities (DH) in teaching humanities disciplines in higher education institutions, with an emphasis on comparing Western and Ukrainian experiences. The relevance of the topic is driven by the digital transformation of education, the need for adaptation to societal changes, and improving the quality of learning through innovative technologies. Analysis of recent studies shows that DH integrates cloud systems, open science, digital archives, and data analysis tools, promoting interdisciplinarity and interactivity in the educational environment, despite challenges of accessibility and faculty training. The theoretical foundations are based on the evolution of digital humanities from text digitization to methodology formation and integration into education with AI. Key implementation principles in Ukraine focus on interdisciplinarity, academic integrity, openness, practice-based learning, and continuity. Research results demonstrate a high level of DH implementation in EU and US countries. A crucial factor for effective DH integration is a methodological foundation that combines humanistic values with technological approaches. The Ukrainian experience shows gradual institutional integration of DH into curricula, development of digital educational courses, and student involvement in project-based research activities. Western and Ukrainian experiences reveal two different but complementary approaches: systematic implementation in EU and US countries and adaptive innovation under crisis conditions in Ukraine. The prospects for DH implementation in Ukrainian higher education include unified standards, a network of DH centers, interdisciplinary master's programs,

and methodological recommendations for instructors.

Keywords: digital humanities; higher education; interdisciplinarity; projects; heritage digitization; cultural resistance; digital competencies; wartime; Western Europe; USA; project-based learning; open science.

ПЕРЕКЛАД, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / TRANSLATED AND TRANSLITERATED

- [1] O. V. Voskoboinikova-Huzieva, «Tsyfrova humanitarystyka v informatsiinykh produktakh ta pidhotovtsi kadriv», u Biblioteka nauka komunikatsiia aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu, 2019, s. 22–25. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/28655> Data zvernennia: Veres. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [2] V. P. Atamanchuk, «Tsyfrova humanitarystyka v naukovykh vymirakh», Naukovi zapysky Maloi akademii nauk Ukrainy, № 2, s. 3–9, 2022. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-00013793> Data zvernennia: Veres. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [3] N. P. Pashyna, O. V. Mendrin, «Tsyfrova humanitarystyka: istoriia ta napriamy rozvytku», na XXIV pidsumkovii nauk.-prakt. konf. vykladachiv MDU Aktualni problemy nauky ta osvity; M. V. Trofymenka, Red. Mariupol : MDU, 2022, s. 148–151. (in Ukrainian).
- [4] T. O. Yaroshenko, «Tsyfrova humanitarystyka: nova haluz znan chy "molode vyno v starykh mikhakh"? (Do pytannia kontseptsii, metodolohii, istorii, osnovnykh tsentriv i proektiv, dyskusii dovkola)», u Kultura i mystetstvo KhKhI stolittia: poliloh suchasnoi humanitarystyky (rozd. 6); L. P. Boiko, Red. Kyiv, Ukraina : Vydav. tsentr KNUKiM, 2023, s. 168–208. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/81da85fc-396b-40ef-ae5a-06a97d5ad105> Data zvernennia: Veres. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [5] M. P. Trebin, «Tsyfrova filosofiiia v tsyfrovomu suspilstvi», na I Vseukr. nauk.-prakt. konf. Suchasni tendentsii v ukrainskii i svitovii humanitarystytsi. Kharki : KhNADU, 2024, s. 118–120. (in Ukrainian).
- [6] M. Trebin, «Tsyfrova humanitarystyka yak yavyshe tsyfrovoy epokhy», na KhI Vseukr. nauk.-prakt. konf. Suchasni problemy humanitarystyky: svitohliadni i pravovi pidkhody, komunikatyvni ta pedahohichni stratehii. Rivne, 2024, s. 29–32. (in Ukrainian).
- [7] S. S. Bednarskyi, «Tsyfrovi humanitarni nauky: Cogito, Ergo Data», Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho un-tu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky, № 98, s. 73–84, 2025. [Elektronnyy resurs].

- Dostupno: <https://eprints.zu.edu.ua/45695/> Data zvernennia: Veres. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [8] A. Parkhomenko, «Tsyfrove vizualne u humanitarystytsi (kulturolohichnyi aspekt)», SWorld Journal, № 30-03, s. 144–153, 2025. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2025-30-03-032> (in Ukrainian).
- [9] V. Nikitenko, V. Voronkova, O. Kyvliuk, «Tsyfrovyi humanizm yak nova paradyhma rozvytku suchasnykh humanitarnykh nauk», Humanities Studies, № 22(99), s. 81–90, 2025. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://humstudies.com.ua/article/view/325089> Data zvernennia: Veres. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [10] Digital Humanities Manifesto. 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://tcp.hypotheses.org/411> Дата звернення: Верес. 10, 2025. (in English).
- [11] J. Drucker, The Digital Humanities Coursebook: An Introduction to Digital Methods for Research and Scholarship. New York, USA : Routledge, 2021. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/349014796_The_Digital_Humanities_Coursebook_An_Introduction_to_Digital_Methods_for_Research_and_Scholarship Application date: September 10, 2025. (in English).
- [12] Bibliotekna tsyfrova platforma pidtrymky naukovykh doslidzhen v Ukraini. Research UA. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://research.nbuv.gov.ua/node/53> Data zvernennia: Veres. 10, 2025. (in Ukrainian).
- [13] V. Kopanieva, «Stanovlennia tsyfrovoyi humanitarystyky», Visnyk Knyzhkovoi palaty, vyp. 6, s. 42–45, 2018. (in Ukrainian).
- [14] S. Mahony, J. Nyhan, M. Terras, & U. Tiedau, «Digital Humanities Pedagogy: Integrative Learning and New Ways of Thinking About Studying the Humanities», in Conference: Proceedings of the Digital Humanities Congress 2014. At: The University of Sheffield. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/316879084_Digital_Humanities_Pedagogy_Integrative_Learning_and_New_Ways_of_Thinking_About_Studying_the_Humanities Application date: September 10, 2025. (in English).
- [15] I. Golubeva, «Digital humanities pedagogy in action: insights from intercultural telecollaboration exploring inclusiveness of university campuses through art», Language and Intercultural Communication, pp. 1–19, 2025. <https://doi.org/10.1080/14708477.2025.2470972> (in English).

- [16] K. Kennedy, «A Long-Deferred Welcome: Accepting Digital Humanities Methods into Non-DH Classrooms», *DHQ: Digital Humanities Quarterly*, vol. 11, 2017. [Online]. Available: <https://is.gd/qUhM9g> Application date: September 10, 2025. (in English).
- [17] O. Matviienko, & M. Tsyvin, «Tsyfrova humanitarystyka yak metodolohichna osnova rozvytku IT-osvity u vyshchyykh navchalnykh zakladakh kultury», *Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnolohii v sotsiokulturnii sferi*, № 2, s. 26–36, 2018. <https://doi.org/10.31866/2617-796x.2.2018.155658> (in Ukrainian).
- [18] How can we help Ukrainian scholars? Dariah-EU. [Online]. Available: <https://www.dariah.eu/2022/03/04/how-can-we-help-ukrainian-scholars/> Application date: September 10, 2025. (in English).
- [19] Presentation of the project “EU support for the development of higher education in Ukraine through Erasmus+ : Digital University – Open Ukrainian Initiative (DigiUni) project” (11.10.2023, online/offline). [Online]. Available: <https://is.gd/boug4q> Application date: September 10, 2025. (in English).
- [20] National Erasmus+ Office in Ukraine. Project Database: CBHE projects 2024 calls results. 2024. [Online]. Available: <https://erasmusplus.org.ua/en/project-database/> Application date: September 10, 2025. (in English).

Retrieved October 20, 2025
Reviewed October 31, 2025
Published November 26, 2025

отримано
рецензовано
опубліковано

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

© Alla Vinichenko, 2025